

عملیاتی کردن طرح تحول بنیادین

اینفوگراف، راهکار اجرایی

کلیدواژه‌ها: تحول بنیادین، اینفوگراف، دیداری سازی

«سند چشم‌انداز طرح تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت» حاصل تلاش گروهی متخصص در امر آموزش و پرورش است که نظام جدیدی را برای تعلیم و تربیت نونهالان کشور ارائه کرده‌اند. همهٔ اقشار خصوصاً اقشار فرهنگی لازم است از نظام طرح و چیرستی، چرایی و چگونگی آن مطلع شوند. تحولات سریع اجتماعی و لزوم هماهنگی با این حرکت شتابان با بهره‌گیری از تجارب موفق آموزشی و تربیتی عصر حاضر، ضرورت تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت کشور را بیش از پیش نمایان می‌کند و اجرایی کردن سند طرح تحول را الزامی تر می‌سازد. اما استناد به این سند موجب اشتغال ذهنی بسیاری از مدیران آموزش و پرورش در سطوح مختلف و تحمیل هزینه‌های جانبی به نظام آموزشی در جهت تدوین، طراحی و آموزش این سند به لایه‌های پایین‌تر، چه از لحاظ مالی و چه از لحاظ زمانی شده است. البته این هزینه‌ها سرمایه‌گذاری در جهت بهبود زیر بنای آموزشی این مرز و بوم محسوب می‌شود و در آینده

اشاره

مقالهٔ سند چشم‌انداز طرح تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت ایران حاصل تلاش استادان و نخبگان فکری و فرهنگی کشور است که اثری به یادماندنی از خود به جای گذاشته‌اند. تحولات سریع و شتابان اجتماعی هم عامل مهمی است که لزوم هماهنگی با این تحولات را در راستای سند طرح تحول برجسته و مهم می‌نماید. از طرف دیگر، اتصال و استناد به این سند با توجه به پیچیدگی و تفصیلی بودن آن فقط از طریق راهکارهای اجرایی و تدوین برنامهٔ عمل و حرکت از جزئیات به سمت کلیات ممکن می‌شود. این موضوع موجب اشتغال ذهنی مدیران آموزش و پرورش در سطوح مختلف شده است تا در پی راهکارهایی باشند که با جلب کنجکاوی و علاقه‌مندی مخاطبان خاص بتوانند اهداف، رویکردها و دستاوردهای سند را به شیوه‌ای متفاوت به آنان منتقل کنند. تسهیل این فرآیند، استفاده از فنون و میانبرهای آموزشی، آسان‌سازی آموزشی و عملکردی نمودن سند، با شیوه‌های متنوعی امکان‌پذیر است که با توجه به تأثیر ماندگار تصویر در یادگیری و اثرگذاری ذهنی آن، استفاده از «اینفوگراف» یا «گرافیک اطلاع‌رسان» توصیه می‌شود. اینفوگراف از جمله شیوه‌هایی است که برداشتن گام‌های جهشی در راستای دستیابی به این هدف را ممکن می‌کند.

یکی از ابزارهای
کاربردی تر کردن
سند تحول به
فراخور حال
جامعه فرهنگی،
گروه‌های
سنی متفاوت
و تفاوت‌های
فرهنگی گسترده،
استفاده از
«اینفوگراف»
است

طراحان، آموزگاران، خبرنگاران، مدیران و... اینفوگرافیک را به‌عنوان موهبتی یافته‌اند که در رساندن سریع تر و تیزهوشانه‌تر مقاصدشان به مخاطبان آنان را یاری می‌کند. لازم به توضیح است که اگر در طراحی اینفوگراف به بخش‌های اصلی برای استفاده مؤثر از آن‌ها توجه شود، موفقیت بیشتری حاصل خواهد شد.

در مرحله انتخاب موضوع، ایجاد و توزیع اینفوگراف موجب ارائه بهتر محتوا و بالا رفتن تعداد بازدیدکنندگان خواهد شد و این موضوع انتخاب شده باید مورد علاقه و توجه مخاطب هدف باشد. موضوعات خیلی تخصصی و جزئی شده در مورد یک بعد از مسئله خاص، شانس ما را برای ارتباط با مخاطب، خصوصاً در دوره‌های پایین‌تر، کاهش خواهد داد. مثلاً تهیه یک اینفوگراف در مورد سامان‌دهی و مدیریت زنگ تفریح مدارس قطعاً در دوره ابتدایی ترافیک بیننده بیشتری خواهد داشت تا در سال چهارم دبیرستان که دغدغه اصلی معلم و دانش‌آموز ورود به دانشگاه است. اما ساده کردن مسائل بفرنج و پیچیده حسابان در سال‌های پایانی دبیرستان در قالب اینفوگرافی که مراحل یک مسئله و راه‌حل آن را بصری و قابل درک می‌کند، در این دوره مخاطبان خاص بیشتری خواهد داشت.

در مرحله تهیه اینفوگراف، جمع‌آوری اطلاعات باید دقیق و با ذکر منبع صورت گیرد تا موثق بودن و تحقیقی بودن اطلاعات را اثبات کند، صداقت و امانت‌داری تهیه‌کنندگان را نشان و پیام مورد نظر را به طرز زیرکانه‌ای به مخاطب انتقال دهد. از عنوان‌های متفاوتی هم برای آن استفاده می‌شود؛ مانند **گرافیک اطلاع‌رسان، داده‌نما، اطلاع‌نگاشت،** و «دیداری‌سازی داده‌ها». ذکر این مطلب به دلیل آن است که در تولید گرافیک اطلاع‌رسان بر مبنای سند طرح تحول، تهیه‌کنندگان دچار سردرگمی زیادی نخواهند شد، زیرا معتبرترین سند نظام تعلیم و تربیت اساس جمع‌آوری اطلاعات آنان خواهد بود. از طرف دیگر هم چنانچه بخش‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و ارزشیابی‌هایی از سوی ادارات کل آموزش و پرورش مناطق گوناگون برای سطوح اجرایی و مدارس ارسال شود، موجب صرفه‌جویی در وقت و انرژی استفاده‌کنندگان و مستند بودن محتوای تولیدی آنان خواهد شد.

در مرحله تولید و ایجاد نمودارهای اطلاع‌رسان می‌توان از نرم‌افزارهای کمکی زیادی که در این خصوص وجود دارند، کمک گرفت که در این مبحث برای جلوگیری از طولانی شدن بحث از ذکر آن‌ها خودداری می‌شود. اما رشد مهارت‌های رایانه‌ای

تمامی سطوح فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و... آن مؤثر خواهد بود. زیرا آموزش و پرورش قاعده نظام هر مملکت را می‌سازد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۰۸/۰۶). اما به‌علت پیچیدگی و تفصیلی بودن سند مفهوم اساسی مفاد آن به راحتی به دیگران منتقل نمی‌شود. به نظر می‌رسد به‌علت اهمیت طرح لازم است به شیوه‌ای متفاوت نظر مخاطب جلب شود، به طوری که کنج‌کاو همگان را برانگیزد و مخاطبان به اطلاع یافتن از اهداف، رویکردها و دستاوردهای سند چشم‌انداز علاقه‌مند شوند. این تحول طبق فرمایش مقام معظم رهبری وظیفه نخبگان فکری و فرهنگی جامعه است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۰۸/۸۵).

یکی از این ابزار برای کاربردی‌تر کردن سند تحول به فراخور حال جامعه فرهنگی، گروه‌های سنی متفاوت و تفاوت‌های فرهنگی گسترده، استفاده از ابزاری برای اطلاع‌رسانی به نام «**اینفوگراف**» است. احتمالاً این جمله را بارها شنیده‌اید که: «ارزش یک تصویر بیش از هزار کلمه است.» بیشترین دریافت ما از محیط پیرامونمان به وسیله قوه بینایی صورت می‌گیرد و مغز ما علاقه زیادی به تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت تصویری دارد. هنگامی که بتوانیم مفاهیم پیچیده را در قالبی ساده در کوتاه‌ترین زمان به شکلی متفاوت ارائه دهیم، تأثیری به یاد ماندنی در ذهن به جای خواهد ماند. در فرایند یادگیری، تصویرها نقش بسزایی دارند. تصویرها ملیت خاصی ندارند و جنبه بین‌المللی دارند. حتی مردم یک مرز و بوم با دیدن تصویرها به مفهوم مشترکی می‌رسند، اما وقتی همان داده‌ها و اطلاعات با کلمات مطرح می‌شوند، به درک مشترک کمتری دست می‌یابیم و برداشت‌های مختلفی از مطالب ارائه شده صورت می‌پذیرد.

وقتی از روش‌های مرسوم سنتی استفاده کنیم که عموماً شامل ارائه انبوهی از اطلاعات نوشتاری است، مطالعه، درک مفهوم و مقایسه اطلاعات با مشکل مواجه می‌شود. بر همین اساس، اگر اطلاع‌رسانی و انتقال پیام به کمک تصویر صورت پذیرد، اثرگذاری و مدت ماندگاری آن در ذهن مخاطب بیشتر خواهد بود. اینجاست که اینفوگرافیک به کمک می‌آید. در دنیای امروز که دنیای کمیابی توجه است، بدون اینفوگرافی گیج و خسته می‌شویم. تصور کنید ارائه سند تحول یا هر ارائه دیگری فقط شامل صفحاتی پی‌در پی، ستون‌های سیاه و سفید، و اعداد و ارقام بی‌روح باشد. با این وضعیت چه میزان از مفاهیم را می‌توان به درستی انتقال داد و چه بخشی از مخاطبان جذب خواهند شد؟

آموزش و پرورش شهر تهران (معاونت آموزش ابتدایی) در سال تحصیلی ۱۳۹۴ - ۱۳۹۳، برای عملیاتی شدن، به مدارس ابلاغ کرده است، مثال می‌زنیم. شیوه‌نامه مزبور در هفت صفحه شامل این سرفصل‌ها تنظیم شده است: مقدمه؛ ضرورت و اهمیت؛ راهکارهای سند تحول بنیادین؛ برنامه درسی ملی؛ اهداف برنامه؛ انواع تکالیف از منظر دانش‌آموزان؛ انواع تکالیف از نظر محتوا و هدف؛ انواع تکالیف ارزیابی؛ نکات قابل توجه در تدوین محتوای تکالیف؛ نقش‌ها و مسئولیت‌ها برای انجام مطلوب فعالیت‌های یادگیری در سطوح معاونت آموزش ابتدایی؛ وظایف معاونت آموزش ابتدایی منطقه. در پایان این شیوه‌نامه هم جدول معیار ارزیابی اداره کل از منطقه ارسال شده که به زیبایی در اینفوگرافی شاد و اثرگذار با رنگ‌های زیبا و جذاب در یک صفحه قابل ارائه است.

* بی‌نوشت‌ها *

1. infograph
2. data visualization

* منابع *

۱. کاوسی، رضا (۱۳۹۴). اطلاعات را به کمک اینفوگرافیک بهتر بشناسیم. رشد تکنولوژی آموزشی، مهر ۱۳۹۴. دوره سی‌ویکم، شماره ۱.
۲. کارگاه آموزشی اینفوگرافیک، کاربردها و تکنیک‌های طراحی آن، نخستین مرجع تخصصی اینفوگرافیک فارسی با همکاری مرکز کارآفرینی دانشگاه صنعتی شریف، آبان و آذر سال ۱۳۹۳.
۳. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، آذر ماه ۱۳۹۰.

4. HTTP:// Infographicfestival.com
5. HTTP:// Infograph.ir

و نرم‌افزاری دبیران و فرهنگیان در دهه اخیر و گرایش مدارس به هوشمند شدن و تولید محتواهای چند رسانه‌ای عامل دیگری است که در تولید و دیداری‌سازی این اطلاعات به مدارس کمک خواهد کرد. حتی می‌توان از کسانی که تخصص‌های ویژه‌ای در این زمینه دارند، مانند گرافیست‌ها، کمک گرفت.

مرحله توزیع و رساندن اینفوگراف به مخاطبان هدف مرحله مهمی است که استفاده از اینفوگراف‌ها را عملکردی‌تر می‌کند. برای این کار می‌توان در نظام آموزشی و پرورشی داخلی کشور، و حتی شبکه‌های جهانی از رسانه‌های اجتماعی متفاوتی استفاده کرد. حتی می‌توان به‌طور اختصاصی‌تر اینفوگرافیک تولید شده را برای یک رسانه خاص فرستاد تا آن محتوا ارزش ویژه‌تری پیدا کند و با امضای خود تولیدکننده از آن در رسانه‌های مختلف استفاده شود. تولیدکننده‌ها با ارائه اطلاعات تماس و پروفایل کامل، نام خود، راه‌های تماس و ارتباط با خود را معرفی و حتی روابط عمومی‌شان را هم تقویت می‌کنند و توانایی خود را در تولید محتوا گسترش می‌دهند. یک گروه از این رسانه‌های بسیار مفید و سودمند، مجلات متنوع رشد هستند که در سراسر کشور توزیع می‌شوند.

در همین زمینه نمونه‌ای از یکی از شیوه‌نامه‌های اجرایی در مدارس را، با عنوان «راهنمای طراحی و ارائه تکالیف دانش‌آموزی» که اداره کل